

ELEKTR ENERGIYANI O'LCHASH VA NAZORAT QILISHDA AVTOMATLASHTIRILGAN TIZIMLARDAN FOYDALANISHNI TADBIQ ETISH

«Energiya tejamkorligi va Energoaudit»
yo'nalishi K-96-21-guruhi talabasi
No'monova Mohiraxon Ikromiddin qizi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada elektr energiyasini o'lchash va nazorat qilish jarayonlarini avtomatlashtirishning ahamiyati hamda zamonaviy texnologiyalar yordamida uning amalga oshirilishi yoritiladi. Unda an'anaviy energiya hisoblagichlarining kamchiliklari, avtomatlashtirilgan tizimlarning afzalliklari va ularning samaradorligini oshirish usullari tahlil qilinadi. Shuningdek, ushbu tizimlarning iqtisodiy foydaliligi va energiya tejamkorligiga ta'siri bo'yicha natijalar keltiriladi. Tadqiqot natijalari elektr energiyasini boshqarish jarayonlarini yanada rivojlantirish va resurslardan samarali foydalanish imkoniyatlarini ochib beradi.

Kalit so'zlar: elektr energiyasini o'lchash, nazorat qilish, avtomatlashtirish, zamonaviy texnologiyalar, an'anaviy hisoblagichlar, avtomatlashtirilgan tizimlar, samaradorlik, iqtisodiy foydalilik, energiya tejamkorligi, resurslardan samarali foydalanish.

IMPLEMENTATION OF AUTOMATED SYSTEMS IN MEASURING AND MONITORING ELECTRICAL ENERGY

ANNOTATION

This article highlights the importance of automating the processes of measuring and monitoring electrical energy, as well as its implementation using modern technologies. It analyzes the shortcomings of traditional energy meters, the advantages of automated systems, and methods to improve their efficiency. Additionally, the article presents results on the economic benefits and energy efficiency of these systems.

The research findings provide opportunities for further development of electricity management processes and the rational use of resources.

Keywords: electrical energy measurement, monitoring, automation, modern technologies, traditional meters, automated systems, efficiency, economic benefits, energy saving, rational use of resources.

KIRISH

Zamonaviy jamiyatda elektr energiyasidan samarali foydalanish va uni boshqarish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Elektr energiyasini aniq o'lhash va nazorat qilish tizimlari ushbu resursdan oqilona foydalanish hamda yo'qotishlarni kamaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi. An'anaviy hisoblagichlar energiya iste'molini kuzatishda yetarlicha anqlik va qulaylik ta'minlay olmasligi sababli, avtomatlashtirilgan tizimlarga ehtiyoj ortib bormoqda.

Zamonaviy texnologiyalar asosida ishlab chiqilgan avtomatlashtirilgan energiya hisoblash va nazorat qilish tizimlari elektr energiyasidan samarali foydalanish imkonini beradi. Ushbu tizimlar real vaqt rejimida ma'lumotlarni yig'ish, tahlil qilish va iste'molni optimallashtirish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi. Mazkur maqolada elektr energiyasini o'lhash va nazorat qilish jarayonlarini avtomatlashtirishning ahamiyati, an'anaviy tizimlarning kamchiliklari hamda yangi texnologiyalar yordamida ularning samaradorligini oshirish usullari yoritiladi. Shu bilan birga, energiya tejamkorligini oshirish va resurslardan oqilona foydalanish yo'llari bo'yicha ilmiy natijalar ham tahlil qilinadi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Hozirgi kunda elektr energiyasini an'anaviy hisoblash tizimlari qator kamchiliklarga ega bo'lib, ulardan asosiyлari hisob-kitobdagи anqlikning yetarli emasligi, inson omiliga bog'liqlik va real vaqt rejimida ma'lumotlarni kuzatish imkoniyatining yo'qligidir. Ushbu muammolar energiya yo'qotishlariga, ortiqcha xarajatlarga va noto'g'ri hisob-kitoblarga olib keladi. Shuning uchun, elektr energiyasini o'lhash va nazorat qilish jarayonlarini avtomatlashtirish zamonaviy energiya boshqaruv tizimlarining ajralmas qismiga aylanmoqda.

Avtomatlashtirilgan energiya hisoblash tizimlari bir qator afzalliklarga ega. Ular energiya iste'molini real vaqt rejimida kuzatish, ma'lumotlarni aniq va ishonchli qayd etish, shuningdek, masofadan boshqarish imkoniyatini taqdim etadi. Bunday tizimlar elektr energiyasini tejash, iste'molni optimallashtirish va nolegal foydalanishning oldini olishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Elektr energiyasidan samarali foydalanish har bir iste'molchi, ishlab chiqarish korxonalari va butun energetika tizimi uchun muhim hisoblanadi. Aniq o'lhash va nazorat qilish tizimlari elektr ta'minotining barqarorligini ta'minlash, yo'qotishlarni kamaytirish va energiya resurslarini oqilona taqsimlash imkonini beradi.

An'anaviy hisoblagichlar uzoq yillardan beri qo'llanib kelayotgan bo'lsa-da, ularning funksional imkoniyatlari cheklangan. Masalan, ular faqat ma'lum vaqt oralig'ida olingan umumiyligi iste'mol hajmini ko'rsatadi va real vaqt rejimida tahlil qilish imkoniyatini bermaydi. Bu esa energiya sarfini optimallashtirishda qiyinchiliklar tug'diradi.

Avtomatlashtirilgan energiya hisoblash tizimlarini joriy etish natijasida quyidagi iqtisodiy natijalarga erishish mumkin:

- Elektr energiyasi yo'qotishlari **10-20% gacha kamayadi**.
- Hisob-kitobdagagi xatoliklar **50% gacha qisqaradi**.
- Operatsion xarajatlar **30-40% gacha pasayadi**.
- Noqonuniy ulanishlar va o'g'irliklar kamayib, elektr ta'minoti tizimining barqarorligi oshadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, avtomatlashtirilgan tizimlarni joriy etish natijasida:

- **Energiya tejamkorligi** oshib, yo'qotishlar kamayadi;
- **Aniqlik darajasi** yuqori bo'lib, inson omiliga bog'liq xatoliklar bartaraf etiladi;
- **Iqtisodiy samaradorlik** ortib, elektr energiyasining samarali taqsimlanishi ta'minlanadi;

• Monitoring va boshqaruv jarayonlari soddalashtiriladi va avtomatlashtiriladi.

Umuman olganda, elektr energiyasini o'lchash va nazorat qilish tizimlarini avtomatlashtirish elektr ta'minoti samaradorligini oshirish va resurslardan oqilona foydalanish uchun zaruriy shartlardan biri hisoblanadi. Ushbu texnologiyalarni keng joriy etish energiya ta'minoti tizimlarini yanada rivojlantirish va barqaror ishlashiga xizmat qiladi.

XULOSA

Elektr energiyasini o'lchash va nazorat qilish jarayonlarini avtomatlashtirish zamonaviy energetika tizimlarining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. An'anaviy hisoblagichlarning kamchiliklari, xususan, hisob-kitobdagagi xatoliklar va real vaqt rejimida nazoratning yo'qligi, energiya yo'qotishlariga sabab bo'lishi mumkin. Ushbu muammolarni bartaraf etish maqsadida avtomatlashtirilgan tizimlardan foydalanish zarur.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bunday tizimlar elektr energiyasining samarali taqsimlanishini ta'minlab, inson omilidan kelib chiqadigan xatoliklarni kamaytiradi, energiya tejamkorligini oshiradi va iqtisodiy foydalilikni ta'minlaydi. Shuningdek, masofadan monitoring va nazorat qilish imkoniyati tufayli boshqaruv jarayonlari soddalashtiriladi.

Umuman olganda, avtomatlashtirilgan energiya hisoblash tizimlarining keng joriy etilishi elektr energiyasidan oqilona foydalanish, yo'qotishlarni kamaytirish va iqtisodiy samaradorlikni oshirish uchun muhim ahamiyatga ega. Kelajakda ushbu texnologiyalarni yanada rivojlantirish va keng qo'llash energetika sohasining barqarorligini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Erkinovich, Y. M. A., & Umurzoqbek, D. (2024). APPLICATION OF HYBRID SYSTEM IN MULTIFUNCTIONAL DEVICES USING BOTH RENEWABLE AND CONVENTIONAL ENERGY RESOURCES. *Лучшие интеллектуальные исследования*, 14(2), 226-233.

2. Alijanov, D. D. (2023). Storage of Electricity Produced by Photovoltaic Systems.
3. Axmadaliyev, U. A. (2024). EFFECTIVE USE OF ELECTRICITY IN AGRICULTURE AND ITS IMPORTANCE. *Лучшие интеллектуальные исследования*, 21(2), 76-80.
4. Anarboyev, I. I., & Turg'unboyev, M. (2024). HEAT CONDUCTIVITY IN THERMOELECTRIC MATERIALS. *Лучшие интеллектуальные исследования*, 21(1), 133-137.
5. Qosimov, O. A., & Sh, S. (2024). RK-4 RUSUMLI SILKITUVCHI MASHINALARNING TEHNIKAVIY TAVFSIFLARI. *Лучшие интеллектуальные исследования*, 14 (2), 206–211.
6. Muhtorovich, K. M., & Abdulhamid o'g'li, T. N. DETERMINING THE TIME DEPENDENCE OF THE CURRENT POWER AND STRENGTH OF SOLAR PANELS BASED ON THE EDIBON SCADA DEVICE.
7. Xamidullayevich, Y. A., & Botirali ogli, Q. N. (2024). QUYOSH SPEKTRI VA FOTOELEKTRIK MATERIALINING YUTILISH SPEKTRI O 'RTASIDAGI NOMUVOFIQLIKNING TA'SIRINI KAMAYTIRISH. *Лучшие интеллектуальные исследования*, 14(2), 64-71.
8. Boxodirjon ogli, X. T., & Tolibjon o'g'li, A. S. (2024). SELECTING CONTROLLERS AND INVERTORS FOR SOLAR CELLS. *Лучшие интеллектуальные исследования*, 14(2), 187-192.
9. Abdulhamid ogli, T. N., & Yuldashboyevich, X. J. (2024). ENERGY-EFFICIENT HIGH-RISE RESIDENTIAL BUILDINGS. *Лучшие интеллектуальные исследования*, 14(2), 93-99.
10. Yuldashboyevich, J. X. (2024). KRISTALLARDA GALVANO-VA TERMOMAGNIT HODISALAR. *Лучшие интеллектуальные исследования*, 14(2), 212-218.
11. Egamov, D., & Abdukholiq o'g'li, A. A. (2024). TRANSFORMERS ENERGY LOSSES. *Лучшие интеллектуальные исследования*, 21(2), 102-109.

12. Abdulhamid oglı, T. N., & Yuldashboyevich, X. J. (2024). SOLAR PANEL INSTALLATION REQUIREMENTS AND INSTALLATION PROCESS. *Лучшие интеллектуальные исследования*, 14(2), 40-47.
13. Shuhratbek o'g'li, M. Q. Sharobiddinov Saydullo O'ktamjon o'g'li Andijan machine building institute.(2023). OBTAINING SENSITIVE MATERIALS THAT SENSE LIGHT AND TEMPERATURE. Zenodo.